

תכנית השלום של עבאס: עוד מקרה של סרבנות ישראלית

פרופ' אלי פודה*

המאמר [התפרסם בעיתון הארץ](#) ב-5 במרץ 2018

מחמוד עבאס, יו"ר הרשות הפלסטינית, הופיע ב-20 בפברואר בפני מועצת הביטחון והציג תכנית שלום פלסטינית חדשה. בתוכנית כמה נקודות: ראשית, קיום ועידה בינלאומית עד מחצית 2018, בהשתתפות החברות הקבועות של מועצת הביטחון, הקוורטט, ישראל, הרשות הפלסטינית ושחקנים אזוריים רלוונטיים. הוועידה תביא לשלוש תוצאות: קבלת פלסטין כחברה מלאה באו"ם, הכרה הדדית של פלסטין וישראל על בסיס גבולות 1967, והקמת מכניזם בינלאומי, שיסייע לשני הצדדים לדון ולפתור את סוגיות הקבע שהוגדרו בהסכמי אוסלו – ירושלים, גבולות, ביטחון, התנחלויות, פליטים – בהתאם ללוח זמנים מוגדר וקביעת ערבויות למימוש.

שנית, במהלך המשא ומתן צריכים הצדדים להימנע מפעולות חד-צדדיות שיפגעו בעתיד ההסכם, ובמיוחד יש להפסיק את ההתנחלות. שלישית, ישום תכנית השלום הערבית וחתימת הסכם אזורי, לאחר השגת הסכם שלום בין ישראל לפלסטינים. עיקרי ההסכם יושתתו על עקרון שתי המדינות – פלסטין, שבירתה מזרח ירושלים, לצד ישראל בגבולות 4 ביוני 1967; הסכמה לחילופי שטחים מינימליים ביחס וערך דומים; מזרח ירושלים בירת פלסטין; פתרון הוגן ומוסכם לבעיית הפליטים על בסיס החלטה 194, נוסח שנלקח מיזמת השלום הערבית.

עיתוי ההכרזה על התוכנית הפלסטינית נועד להקדים תרופה למכה – העלולה להתרגש על הפלסטינים עם פרסום תכנית שלום אמריקאית. זאת ועוד, הוא נועד לאותת, כפי שהפלסטינים כבר הצהירו לא אחת, כי ארצות הברית שוב אינה נתפשת כמתווכת הוגנת, לנוכח עמדתה החד-צדדית בעניין ירושלים, הקטנת הסיוע האמריקאי לאונר"א והאיום בסגירת הנציגות הפלסטינית בווינגטון. הכנסת שותפים בינלאומיים אמורה לאזן, מנקודת מבט פלסטינית, את חוסר האיזון הקיים בתיווך אמריקאי בלעדי. בנוסף, הנאום נועד להציג את עבאס בפני עמו כמנהיג המעז לקרוא תיגר על ארה"ב, ובכך לחזק במעט את הלגיטימציה הרעועה שלו.

לנוכח סבך פרשיות השחיתות בפוליטיקה הישראלית, לא פלא שהידיעה על פרסום התוכנית התקבלה בישראל באדישות. התגובה הפבלובית הישראלית, כפי שבאה לידי ביטוי בתגובת ראש הממשלה, בנימין נתניהו – "עבאס לא חידש שום דבר" – מזכירה אין ספור תגובות שליליות דומות של ראשי ממשלה ושרי חוץ בישראל, כולל התגובה על תכנית השלום הערבית ב-2002. לא זו בלבד, אלא שכדי שעבאס לא יראה ככוש שהפך עורו ונמר שהשיל את חברבורותיו הדגיש נתניהו, שעבאס ממשיך לשלם מיליוני דולר לטרוריסטים. דני דנון, נציג ישראל באו"ם, החרה החזיק אחריו ואמר, שעבאס איננו חלק מהפתרון, אלא הבעיה.

חשיבות התוכנית הפלסטינית איננה בתכניה; ממילא היא כללית ואינה יורדת לפרטים – אלה ייקבעו במו"מ ארוך ומתיש. חשיבותה בשלושה תחומים אחרים: ראשית, היא מדגישה – שוב, יש לומר – את מחויבות עבאס לפתרון שתי מדינות, המבוסס על גבולות 1967 בחילופי שטחים אפשריים, ובכך מפריכה את הטענה שבכוונתו לחזור לגבולות החלוקה של 1947. העובדה שעבאס רואה בהצהרת בלפור מסמך לא לגיטימי אינה משנה את העובדה שהוא מכיר במציאות הקיימת. הנרטיב הפלסטיני הדוחה את הצהרת בלפור לא ישתנה גם לאחר הסכם שלום.

שנית, הדגשת הבירה הפלסטינית במזרח ירושלים מלמדת, בדרך ההיקש, שעבאס מכיר בכך שמערב ירושלים היא בירת ישראל. שלישית, ראייתו את ההסכם הפלסטיני כאבן דרך וחלק מהסכם שלום ישראלי-

* פרופ' אלי פודה הוא חבר ועד מנהל במכון מיתוים ומרצה בחוג ללימודי האסלאם והמזרח התיכון באוניברסיטה העברית.

ערבי כפי שהוא בא לידי ביטוי ביוזמת השלום הערבית. בכך עבאס גם מאותת, כי קידום של פיוס ישראלי-ערבי אינו יכול לבוא לפני הסכם ישראלי-פלסטיני.

באוגוסט 1981, ימים אחדים לאחר שירש העצר הסעודי פהד פרסם את יוזמת השלום שלו (היוזמה הסעודית הראשונה) – שנדחתה מיד על ידי ישראל – כתב יואל מרקוס, העיתונאי הוותיק של הארץ, כי ישראל ידעה תמיד להגיב על טילים נושאי פצצות ערביות, אך לא על טילים נושאי תכניות שלום. הבחנתו היתה נכונה, אך לא מדויק. ישראל למדה יפה ליירט עם נושאי פצצות וגם תכניות שלום; היא פשוט מתעלמת, מתנגדת, או מכריזה שהן מתכוונ להשמדת ישראל.

תכנית השלום של עבאס תיכנס קרוב לוודאי לאוסף הבלתי נדלה של תכניות שלום שהוצעו לאורך שנות הסכסוך ונקברו עמוק במרתפי ההיסטוריה. הרכב הממשלה הנוכחית ועיתוי הפרסום לא יעניקו לה סיכוי. ואילו ההיסטוריונים יוכלו בוודאי לתהות בעתיד, מתי פורסמה תכנית שלום על ידי ממשלה בישראל. אתן להם רמז: אף לא פעם.